

RAFAŁ ADAMUS*

UPRAWNIENIA ZASTAWNIKA ZASTAWU REJESTROWEGO W POSTĘPOWANIU SANACYJNYM ZASTAWCY

I. UWAGI WSTĘPNE

Celem badawczym opracowania jest przedstawienie uprawnień zastawnika zastawu rejestrowego w postępowaniu sanacyjnym zastawcy, po zmianach, które weszły w życie z dniem 1 grudnia 2021 r., z uwzględnieniem pojawiających się dylematów teoretycznych i praktycznych. Materia analiz jest zatem wielowątkowa. Dobór tematu ograniczony tylko do jednego rodzaju postępowania restrukturyzacyjnego i jednego rodzaju zabezpieczenia uzasadniony jest szczególnymi cechami zarówno postępowania sanacyjnego, jak i zastawu rejestrowego, co skutkuje powstaniem specyficznych problemów prawnych. Jakkolwiek część z poruszonych zagadnień jest wspólna dla wszystkich rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych i wszystkich rodzajów zabezpieczeń.

W perspektywie implementacji w polskim prawie o niewypłacalności dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 warto zaznaczyć, że postępowanie sanacyjne (według stanu prac projektowych na grudzień 2021 r.) zostało wyłączone z kategorii postępowań dotyczących restrukturyzacji zapobiegawczej i ma — jako

* Autor jest doktorem habilitowanym, profesorem Uniwersytetu Opolskiego; ORCID: 0000-0003-4968-459X.

jedynie z postępowań restrukturyzacyjnych — pozostawać poza zakresem stosowania dyrektywy 2019/1023.

Postępowanie sanacyjne to procedura mająca na celu uniknięcie upadłości dłużnika, zmierzająca do zaspokojenia wierzycieli dłużnika, z najszerszą ochroną przeciwegzekucyjną dłużnika wśród dostępnych obecnie postępowań restrukturyzacyjnych. Postępowanie sanacyjne jest „hybrydalnym” postępowaniem restrukturyzacyjnym o bardzo szerokim zakresie praktycznego zastosowania¹. Otwarcie i prowadzenie tego postępowania jest niezależne od tzw. moralności płatniczej dłużnika². Postępowanie sanacyjne dopuszcza łączenie w sobie cech klasycznej restrukturyzacji zobowiązań i likwidacji majątku w czasie jego trwania (czyli elementów tzw. egzekucji generalnej). Masa sanacyjna (tzn. majątek dłużnika istniejący w dniu otwarcia postępowania sanacyjnego, jak i nabyty w czasie trwania postępowania) — inaczej niż w innych postępowaniach restrukturyzacyjnych, w których nie jest to dopuszczalne — może być likwidowana przez zarządcę masy sanacyjnej ze skutkiem tzw. sprzedaży upadłościowej (egzekucyjnej)³. Niemniej likwidacja odnosi się z zasady jedynie do części majątku dłużnika. Nie jest to likwidacja kompleksowa, jak w przypadku postępowania upadłościowego. W takim przypadku do — częściowego — zaspokojenia wierzycieli dochodzi w czasie trwania postępowania sanacyjnego jeszcze przed zawarciem i zatwierdzeniem układu. Układ zawierany w postępowaniu sanacyjnym może mieć charakter restrukturyzacyjny, ale też likwidacyjny (pomimo że wektory sanacji i likwidacji są zasadniczo skierowane w różnych kierunkach), tzn. może przewidywać, że w jego ramach dojdzie do zaspokojenia wierzycieli poprzez likwidację majątku dłużnika (art. 159 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. — Prawo restrukturyzacyjne⁴). Ustalenie wierzytelności w postępowaniu sanacyjnym ma charakter uproszczony. Postępowanie sanacyjne poddane jest bowiem działaniu zasady szybkości postępowania. W przypadku braku konsensusu w toku postępowania sanacyjnego co do statusu wierzytelności istnieje możliwość rozstrzygnięcia sporu na zasadach ogólnych.

Globalnym standardem prawa o niewypłacalności jest zasada równego traktowania wierzycieli (zasada *pari passu*)⁵. Można postawić tezę, że równe traktowanie wierzycieli dłużnika jest fundamentem, na którym zbudowane jest prawo restrukturyzacyjne. Równe traktowanie wierzycieli w postępowaniu sanacyjnym powinno uwzględniać konstrukcyjne różnice pomiędzy odpowiedzialnością osobistą a rzeczową. Zasada równego traktowania wierzycieli obowiązuje w ramach danej kate-

¹ R. Adamus: *Bankruptcy and Restructuring Law in Poland*, Societas et Iurisprudentia 2019, Vol. VII, issue 2, s. 19–49; A. Malmuk-Cieplak (w:) *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, pod red. A. Torbusa, A. Witosza, A.J. Witosza, Warszawa 2016, s. 721 i n.

² R. Adamus: *Importance of payment morality in the Polish bankruptcy law*, Journal of Business Law and Ethics 2019, Vol. 7, No. 1&2, s. 9.

³ Zob. np. R. Adamus: *Likwidacja masy upadłości*, Warszawa 2016, s. 82.

⁴ Tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 1588 ze zm.; dalej: pr. restr.

⁵ Legislative Guide on Insolvency Law, New York 2005, s. 19.

gorii interesów, na które są podzieleni wierzyciele objęci układem (art. 162 ust. 1 i 1a pr. restr.). Z uwagi na zasadę proporcjonalności pomiędzy poszczególnymi kategoriami interesów nie powinno być drastycznych dysproporcji.

Generalnie rzecz ujmując, odpowiedzialność dłużnika w restrukturyzacji może być osobista, tj. odnosząca się do całego majątku dłużnika, terażniejszego i przyszłego⁶. Dalej należy wskazać na ograniczoną odpowiedzialność osobistą, która polega na odpowiedzialności określoną częścią majątku (*cum viribus patrimonii*) albo do maksymalnej wartości (*pro viribus patrimonii*)⁷, która teoretycznie może mieć miejsce także w postępowaniu sanacyjnym⁸. Od odpowiedzialności osobistej, pełnej albo ograniczonej odróżnić należy odpowiedzialność rzeczową. Polega ona na tym, że wierzyciel może dochodzić zaspokojenia swojej wierzytelności „z wartości, jaką stanowi indywidualnie oznaczona rzecz”. Jest to odpowiedzialność każdoczesnego właściciela rzeczy, którym nie musi być dłużnik osobisty⁹. Zabezpieczenie rzeczowe wiąże się z istotnym znaczeniem na gruncie prawa upadłościowego z uwagi na instytucję tzw. prawa odrębności¹⁰.

Zastaw rejestrowy jest instytucją prawa cywilnego materialnego, w pewnym sensie „hybrydalną” przede wszystkim w kontekście konstrukcji zastawu rękodajnego (zwykłego)¹¹. Prawo restrukturyzacyjne nie prowadzi do uszczerbku w prawie podmiotowym zastawnika zastawu rejestrowego, ale wprowadza pewien ład proceduralny, w ramach którego następuje realizacja gwarantowanych prawem materialnym uprawnień zastawnika. Warto wspomnieć, że istota zastawu rejestrowego nie narusza postępowania upadłościowego, pomimo że w postępowaniu upadłościowym dokonuje się przymusowej likwidacji składników majątku dłużnika, w tym także tych, na których ustanowiono zabezpieczenia¹². Można postawić tezę kierunkową,

⁶ Z. Radwański, A. Olejniczak: *Zobowiązania. Część ogólna*, wyd. 8, Warszawa 2008, s. 20; P. Machnikowski (w:) *System prawa prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań — część ogólna*, pod red. E. Łętowskiej, Warszawa 2006, s. 158 i n.

⁷ Z. Radwański, A. Olejniczak: *Zobowiązania...*, *op. cit.*, s. 23–24; P. Machnikowski (w:) *System...*, t. 5, *op. cit.*, s. 162.

⁸ Otwarcie postępowania sanacyjnego może dotyczyć np. dłużnika obowiązane do odrębnego zarządzania majątkiem każdej z połączonych spółek na zasadzie art. 495 ustawy z dnia 15 września 2000 r. — Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.) (masa sanacyjna nie podlega obligatoryjnej, przymusowej likwidacji) albo nabywcy zadłużonego przedsiębiorstwa, który ponosi odpowiedzialność na zasadzie art. 55⁴ k.c.

⁹ Z. Radwański, A. Olejniczak: *Zobowiązania...*, *op. cit.*, s. 24; P. Machnikowski (w:) *System...*, t. 5, *op. cit.*, s. 140.

¹⁰ R. Adamus: *Upadłość a hipoteka na mieniu upadłego*, Warszawa 2010, s. 160 i n.

¹¹ Zastaw cywilny oparty jest na konstrukcji „wydania rzeczy przez zastawcę” (art. 307 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny, tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.; dalej: k.c.). W przypadku zastawu rejestrowego zastawca może zachować władztwo nad rzeczą obciążoną, co zbliża mechanizm zastawu rejestrowego do przewłaszczenia na zabezpieczenie w kontekście ekonomicznego władztwa nad rzeczą. Ponadto zastaw rejestrowy daje zastawnikowi szersze spektrum możliwości zaspokojenia niż zastaw rękodajny.

¹² W poniższym zestawieniu korzystam z zestawu literatury użytego w innym z moich wcześniejszych opracowań. J. Mucha: *Zaspokojenie zastawnika zastawu rejestrowego w wypadku ogłoszenia upadłości zastawcy*, *Przegląd Sądowy* (dalej: PS) 2005, nr 11–12, s. 123 i n.; J. Mucha: *Udział zastawnika zastawu rejestrowego w postępowaniu upadłościowym prowadzonym przeciwko zastawcy*, PS 2006, nr 4, s. 84 i n.; T. Szczurowski: *Wpływ ogłoszenia upadłości na byt prawny zabezpieczeń wierzytelności*, cz. III, *Monitor Prawniczy* 2011, nr 5, s. 255 i n.; R. Adamus: *Zaspokojenie wierzyciela rzeczowego w upadłości konsumenckiej*, *Przegląd Prawa Handlowego* (dalej: PPH) 2015, nr 2, s. 33 i n.; J. Pałys: *Wierzyciele rzeczowi w postępowaniu upadłościowym dłużnika*, PS 1999, nr 2, s. 87 i n.; M. Leśniak:

że wykładnia przepisów proceduralnych (o sposobie potraktowania w postępowaniu restrukturyzacyjnym wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym) nie powinna prowadzić ani do uszczuplenia prawa podmiotowego zastawnika wynikającego z prawa materialnego, ani do jego poszerzenia. W dacie ustanowienia zabezpieczenia nie jest bowiem pewne czy, a jeżeli tak, to w jaki sposób, dojdzie do zaspokojenia wierzyciela z przedmiotu zabezpieczenia. Sens zabezpieczenia rzeczowego powinien wynikać z norm prawa materialnego, bez względu na to, w jakim reżimie proceduralnym wierzyciel będzie zaspokajany. Postępowanie restrukturyzacyjne zapewnia jedynie uproszczony sposób rozpoznania wierzytelności, a co za tym idzie, generalnie nie zamyka drogi do procesu na zasadach ogólnych¹³.

II. STATUS WIERZYTELNOŚCI ZABEZPIECZONEJ ZASTAWEM REJESTROWYM NA MIENIU DŁUŻNIKA W POSTĘPOWANIU SANACYJNYM

W tej części pracy opisany zostanie status wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym na mieniu dłużnika w postępowaniu sanacyjnym w kontekście zasadniczego skutku otwarcia restrukturyzacji, jakim jest moratorium na spłatę długów. Zgodnie z art. 151 ust. 2 pr. restr., który znajduje zastosowanie do każdego typu postępowania restrukturyzacyjnego, a w tym *lege non distinguente* do postępowania sanacyjnego, układ nie obejmuje z mocy samego prawa¹⁴ wierzytelności zabezpieczonej na mieniu dłużnika¹⁵ zastawem rejestrowym, w części znajdującej

Zaspokojenie wierzytelności zabezpieczonych prawem zastawu w sytuacji upadłości zastawcy, Rejent 1998, nr 5, s. 122 i n.; A. Jakubecki: *Zaspokojenie wierzyciela rzeczowego po ogłoszeniu upadłości dłużnika w świetle nowelizacji prawa upadłościowego*, PS 1998, nr 1, s. 22 i n.; Z. Świeboda: *Pierwszeństwo zaspokojenia z masy upadłości wierzytelności zabezpieczonych zastawem lub hipoteką*, PS 1993, nr 9, s. 35 i n.; T. Wiśniewski: *Postępowanie upadłościowe a zaspokojenie wierzytelności zabezpieczonych prawami zastawu*, PPH 1993, nr 10, s. 1 i n.

¹³ W postępowaniu upadłościowym sposób ustalenia wierzytelności również jest uproszczony, czy używając lepszego określenia — jest „konturowy”. Niemniej pomiędzy upadłością a restrukturyzacją w kontekście zastawu rejestrowego zachodzi zasadnicza różnica wyrażająca się w ekonomicznym sensie sporu po ustaniu każdego z tych postępowań. W postępowaniu upadłościowym programowo spienięża się przedmiot zabezpieczenia ze skutkiem sprzedaży egzekucyjnej albo wyczerpuje się go w inny sposób. Zgodnie z art. 263 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. — Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.; dalej: pr. upad.) odmowa uznania wierzytelności w postępowaniu upadłościowym nie stanowi przeszkody do jej dochodzenia we właściwym trybie. Niemniej z uwzględnieniem art. 145 ust. 1 pr. upad. dochodzenie wierzytelności, której odmówiono uznania, jest możliwe dopiero po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego. Oczywiście wyjątkowo może się zdarzyć, że przedmiot zabezpieczenia nie zostanie zlikwidowany przed umorzeniem postępowania upadłościowego albo nawet przed jego zakończeniem (gdyż w tym ostatnim przypadku zostanie np. wyłączony z masy upadłości). Z kolei w postępowaniu restrukturyzacyjnym z reguły nie dochodzi do likwidacji (spieniężenia) przedmiotu zabezpieczenia ze skutkiem egzekucyjnym — choć w postępowaniu sanacyjnym może tak się zdarzyć. Zatem spór postrestrukturyzacyjny — przy istnieniu zabezpieczenia — ma swój ekonomiczny sens.

¹⁴ Zob. np. B. Groele (w:) *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, pod red. A. Hrycaj, P. Filipiaka, Warszawa 2016, s. 563.

¹⁵ Zasada ta nie dotyczy sytuacji, gdy doszło do zabezpieczenia wierzytelności zastawem rejestrowym na mieniu osoby trzeciej. Inaczej nietrafnie A. Jakowlew: *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 215.

pokrycie w wartości przedmiotu zabezpieczenia, chyba że wierzyciel wyraził zgodę na objęcie jej układem.

Niemniej z dniem 1 grudnia 2021 r.¹⁶ wszedł w życie art. 151 ust. 2a pr. restr., zgodnie z którym do objęcia z mocy prawa układem wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym nie jest konieczna zgoda takiego wierzyciela w następującej sytuacji alternatywnej. Po pierwsze, o ile propozycje układowe przewidują pełne zaspokojenie wierzyciela, w terminie określonym w układzie, wraz z należnościami ubocznymi, które były przewidziane w umowie będącej podstawą ustanowienia zabezpieczenia, nawet jeżeli umowa ta została skutecznie rozwiązana albo wygasła. Po drugie, o ile propozycje układowe przewidują zaspokojenie wierzyciela w stopniu nie niższym od tego, jakiego może się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zabezpieczenia. Wprowadzona zmiana ma charakter rewolucyjny. W istocie rzeczy poprzez odpowiednie sformułowanie propozycji układowych dłużnik może albo przymusowo wciągnąć wierzyciela zabezpieczonego zastawniczo w orbitę układu, albo pozostawić wierzyciela poza układem. W tym ostatnim przypadku otwarcie postępowania sanacyjnego nie będzie przeszkodą do zaspokojenia wierzyciela. Może zatem powstać oczywisty paradoks: dłużnik może zaproponować wierzycielowi zabezpieczonemu zastawniczo niepełne zaspokojenie w ramach układu i w ten sposób wierzytelność ta nie zostanie objęta układem. Z kolei wierzytelność nie objęta układem podlega zaspokojeniu w pełnej wysokości, bez ograniczeń.

Ponadto zgodnie z art. 161 ust. 1a pr. restr. — z mocą obowiązującą od 1 grudnia 2021 r. — jeżeli propozycje układowe obejmują wierzycieli zabezpieczonych, to podział wierzycieli na grupy jest obligatoryjny.

Warto w tym miejscu przypomnieć, że już w przedwojennych komentarzach do prawa układowego z 1934 r. wyrażono pogląd, iż nie są objęte układem wierzytelności zabezpieczone hipoteką lub zastawem w części nieznajdującej pokrycia w zabezpieczeniu¹⁷. Ówczesny przepis art. 4 § 1 pkt 6 *in principio* rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. — Prawo o postępowaniu układowym¹⁸ stanowił tylko, że postępowaniem układowym nie są objęte „należności zabezpieczone hipoteką”. Obecnie ustawodawca nadał wcześniejszej koncepcji doktrynalnej moc normatywną¹⁹. Przepis art. 151 ust. 2 pr. restr. służy zacho-

¹⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 1080.

¹⁷ Sz. Arnold: *Prawo o postępowaniu układowym wraz z przepisami związkowymi z uwzględnieniem motywów Komisji Kodyfikacyjnej*, Kraków 1936, s. 15.

¹⁸ Dz. U. Nr 93, poz. 836 ze zm.; dalej: pr. ukł. 1934.

¹⁹ P. Janda: *Status osoby trzeciej w postępowaniu upadłościowym*, PS 2005, nr 3, s. 42 i n.; R. Adamus: *Dług równoległy a dług układowy*, Monitor Prawa Bankowego (dalej: Mon. Pr. Bank.) 2015, nr 9, s. 89–95; R. Adamus: *Wierzytelności zabezpieczone rzeczowo w postępowaniu restrukturyzacyjnym*, Doradca Restrukturyzacyjny 2016, nr 1, s. 16–22; R. Adamus: *Blokada autonomiczna na płaszczyźnie upadłości i restrukturyzacji*, Mon. Pr. Bank. 2018, nr 9, s. 64–68; R. Adamus: *Wierzytelności zabezpieczone hipoteką w upadłości deweloperskiej*, Mon. Pr. Bank. 2013, nr 12, s. 42–51; R. Adamus: *Wierzytelności zabezpieczone rzeczowo w upadłości układowej*, Rejent 2009, nr 11, s. 18–28.

waniu istoty zabezpieczenia rzeczowego, a zatem zabezpieczenia skutecznego *erga omnes*, którego esencją jest zapewnienie zastawnikowi prawa pierwszeństwa zaspokojenia przed wierzycielami osobistymi właściciela przedmiotu zabezpieczenia.

Możliwa jest kumulacja zabezpieczeń rzeczowych na mieniu dłużnika (np. zastaw rejestrowy, hipoteka). W takim wypadku o objęciu wierzytelności układem bądź nie decyduje suma wartości zabezpieczeń na mieniu dłużnika. W przypadku kumulacji zabezpieczeń rzeczowych na mieniu dłużnika i na mieniu osoby trzeciej z punktu widzenia regulacji art. 151 ust. 2 pr. restr. znaczenie ma wyłącznie wartość zabezpieczenia na mieniu dłużnika²⁰.

Zgoda zastawnika zastawu rejestrowego na objęcie wierzytelności układem (o ile propozycje układowe nie odpowiadają warunkom, o których mowa w art. 151 ust. 2a pr. restr.) — w części znajdującej pokrycie w przedmiocie zabezpieczenia — jest dobrowolna. Obecnie — tzn. po zmianach z mocą obowiązującą od 1 grudnia 2021 r. — znaczenie zgody wierzyciela zostało zmarginalizowane²¹. Krótco co do jej formy: powinna być wyrażona na piśmie w sposób bezwarunkowy i nieodwoalny, najpóźniej przed przystąpieniem do głosowania nad układem. Zgoda może być wyrażona ustnie do protokołu zgromadzenia wierzycieli. W przypadku wyrażenia przez wierzyciela wspomnianej zgody skutki wszczęcia postępowania sanacyjnego dla wierzytelności układowych rozciągają się na wierzytelności zabezpieczone zastawniczo od chwili złożenia przez wierzyciela oświadczenia o wyrażeniu zgody na objęcie wierzytelności układem. Zgoda wierzyciela na objęcie wierzytelności układem ma charakter bezwarunkowy i nieodwoalny. Nosi ona cechy oświadczenia woli. Jego adresatem (w przypadku zabezpieczenia zastawniczego ustanowionego na mieniu dłużnika) jest dłużnik, niemniej — wobec zbiorowej restrukturyzacji zobowiązań — ma ona znaczenie (wyznaczone granicami prawa restrukturyzacyjnego) także z punktu widzenia interesów innych uczestników postępowania. Podlega ona — w zakresie nieuregulowanym odmiennie w prawie restrukturyzacyjnym — ogólnym przepisom kodeksu cywilnego o oświadczeniach woli, w tym o ich wadach.

Zgoda na objęcie wierzytelności układem nie jest równoznaczna ze zrzeczeniem się zabezpieczenia²². Przeciwnie. Zabezpieczenie nadal pozostaje w mocy, ale sama

²⁰ Zgodnie z art. 167 ust. 1 pr. restr. układ nie narusza praw wynikających z hipoteki, zastawu, zastawu skarbowego, zastawu rejestrowego lub hipoteki morskiej, jeżeli były one ustanowione na mieniu osoby trzeciej.

²¹ W stanie prawnym obowiązującym przed 1 grudnia 2021 r. w praktyce zgoda wierzyciela udzielana była wówczas, gdy wierzyciel zabezpieczony rzeczowo otrzymywał korzystne dla siebie propozycje układowe, najczęściej w ramach osobnej, uprzywilejowanej kategorii zaspokojenia. Wierzyciele zabezpieczeni rzeczowo, którzy byli adresatami korzystnych dla siebie propozycji układowych, wyrażając zgodę na objęcie wierzytelności układem, w zasadzie popierali układ, stając się na zgromadzeniu wierzycieli swoistymi lokomotywami wyborczymi. Powstawał swoisty efekt „konja trojańskiego”, gdy za układem głosowali wierzyciele najbardziej uprzywilejowani, a dla 1/3 z nich, których głosy nie są istotne, dłużnik przedstawiał bardzo niekorzystne warunki restrukturyzacji. Podobna praktyka zapewne będzie miała miejsce pod nowym stanem prawnym.

²² Zgodnie z art. 168 ust. 1 pr. restr. układ zawarty w postępowaniu sanacyjnym nie narusza praw wynikających z zastawu rejestrowego, jeżeli był on ustanowiony na mieniu dłużnika. Wyjątek dotyczy sytuacji, w której upraw-

wierzytelność podlega reżimowi układowemu²³. Zatem podsumowując: zgoda na objęcie układem wierzytelności zabezpieczonej zastawniczo uniemożliwia żądanie zapłaty inaczej niż a) w ramach układu, jeżeli układ zawarto i prawomocnie zatwierdzono, lub b) po prawomocnym umorzeniu lub zakończeniu postępowania, w którym nie zawarto układu.

Należy dopuścić możliwość wyrażenia zgody przez wierzyciela na objęcie układem jedynie części przysługującej mu wierzytelności.

W sytuacji, gdyby w toku postępowania sanacyjnego doszło do wygaśnięcia zabezpieczenia albo do zrzeczenia się zabezpieczenia, wierzytelność, która utraciła zabezpieczenie rzeczowe na mieniu dłużnika, staje się „zwykłą” wierzytelnością układową²⁴. To samo dotyczy stwierdzenia nieważności zabezpieczenia. Z uwagi na fakt, że procedura poddana przepisom prawa restrukturyzacyjnego nie powinna utrzymywać bytu fikcji, konkluzja ta jest aktualna bez względu na chwilę utraty zabezpieczenia.

Teoretycznie, także po zmianach obowiązujących od 1 grudnia 2021 r., przedmiotem sporu w postępowaniu restrukturyzacyjnym może być nie tylko istnienie czy wysokość wierzytelności, lecz także relacja wysokości wierzytelności do wartości przedmiotu zabezpieczenia. W niektórych sytuacjach wartość przedmiotu zabezpieczenia zastawem rejestrowym może być ze swej natury „mobilna”, w szczególności w sytuacji ustanowienia zastawu rejestrowego na zbiorze rzeczy o zmiennym składzie, akcjach, ryzykownych papierach wartościowych, aktywach spekulacyjnych. Spółka, na akcjach której został ustanowiony zastaw rejestrowy, może być postawiona w stan upadłości. Przedmiot zabezpieczenia może zostać uszkodzony, zdekompletowany itp. Istotne problemy prawne pojawiają się, gdy dojdzie do zasadniczej zmiany wartości przedmiotu zabezpieczenia w toku postępowania sanacyjnego.

Ustawodawca w kontekście zabezpieczenia wierzytelności zastawem rejestrowym w postępowaniu restrukturyzacyjnym nie uregulował w szczególności następujących zagadnień. Po pierwsze, według jakich założeń powinno się przygotować wycenę przedmiotu zabezpieczenia? Czy według wartości likwidacyjnej czy według zwykłej wartości rynkowej? Należałoby wyjść z założenia, że chodzi tu o wartość likwidacyjną przedmiotu zabezpieczenia. Dodatkowo pomniejszoną o koszty likwidacji. Po drugie, na jaki dzień powinna być ustalana wartość przedmiotu zabezpieczenia? Na dzień otwarcia postępowania sanacyjnego, na dzień sporządzania spisu inwentarza, na dzień sporządzania spisu wierzytelności, czy na inny dzień? Nale-

niony wyraził zgodę na objęcie zabezpieczonej wierzytelności układem. Istotne znaczenie ma przepis art. 168 ust. 2 pr. restr., w myśl którego w przypadku wyrażenia zgody na objęcie układem zabezpieczonej wierzytelności, zastaw rejestrowy pozostaje w mocy, z tym że zabezpiecza on wierzytelność w wysokości i na warunkach płatności określonych w układzie. Z literatury zob. np. A. Jakowlew: *Prawo...*, *op. cit.*, s. 216.

²³ Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 46 § 2 pr. ukł. 1934 wierzytelności „zabezpieczone hipoteką, w rejestrze lub prawem zastawu” mogły być wciągnięte na listę wierzytelności, jeżeli wierzyciel zrzekł się tego zabezpieczenia.

²⁴ S. Gurgul: *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 10, Warszawa 2016, s. 1116.

żałoby bronić poglądu, że chodzi tu o dzień sporządzenia spisu wierzytelności. Po trzecie, jak postępować w sytuacji, gdy w czasie trwania postępowania restrukturyzacyjnego przedmiot zabezpieczenia uległ degradacji (czy szerzej istotnym zmianom wartości)? Należałoby bronić poglądu, że istotne zmiany wartości przedmiotu zabezpieczenia powinny zostać wzięte pod rozwagę. Ponadto ustawodawca nie wprowadził szczególnego trybu dla kwestionowania przyjętej przez zarządcę wartości przedmiotu zabezpieczenia. Brak uregulowania powyższych kwestii rodzi poważne wątpliwości dla praktyki.

III. ROLA SPISU INWENTARZA I SPISU WIERZYTELNOŚCI W POSTĘPOWANIU SANACYJNYM DLA OZNACZENIA WIERZYTELNOŚCI ZABEZPIECZONEJ ZASTAWEM REJESTROWYM NA SKŁADNIKACH MIENIA DŁUŻNIKA

1. SPIS INWENTARZA I JEGO ZNACZENIE W KONTEKŚCIE WIERZYTELNOŚCI ZABEZPIECZONEJ ZASTAWNICZO

Zgodnie z art. 294 pr. restr. z dniem otwarcia postępowania sanacyjnego mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz mienie należące do dłużnika stają się masą sanacyjną. *Lege non distinguente* w skład masy sanacyjnej wchodzi składniki mienia dłużnika obciążone zastawem rejestrowym. Skład masy sanacyjnej ustala zarządca (art. 296 ust. 1 pr. restr.). Zarządca posiada taką kompetencję także wówczas, gdy na zasadzie art. 288 ust. 3 pr. restr. dłużnik został dopuszczony do zarządzania masą sanacyjną. Ustalenie składu masy następuje w terminie 30 dni od dnia otwarcia postępowania sanacyjnego na podstawie wpisów w księgach dłużnika oraz dokumentów bezspornych. Ustalenie składu masy sanacyjnej następuje przez sporządzenie spisu inwentarza²⁵. Spis inwentarza, co oczywiste, nie generuje tytułu własności. Wraz ze spisem inwentarza dokonuje się oszacowania mienia wchodzącego do masy sanacyjnej (art. 275 ust. 1 i 2 w zw. z art. 296 ust. 3 pr. restr.). Treść spisu inwentarza nie podlega zaskarżeniu ani przez wierzycieli, ani przez dłużnika w toku postępowania sanacyjnego. Przepisy nie przewidują trybu zmiany podpisanego spisu inwentarza. Oszacowanie składnika mienia dłużnika w spisie inwentarza nie ma charakteru ostatecznego. W przypadku sporu co do wartości składnika wciągniętego do spisu inwentarza możliwy jest proces sądowy na zasadach ogólnych.

²⁵ Na temat charakteru prawnego spisu inwentarza w postępowaniu upadłościowym zob. np. R. Adamus: *Głosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2012 r., V CSK 405/11*, *Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały. Studies in Law: Research and Materials* 2014, nr 1, s. 145–153.

2. KONCEPCJA WARTOŚCI LIKWIDACYJNEJ NETTO PRZEDMIOTU ZABEZPIECZENIA ZASTAWEM REJESTROWYM, POMNIEJSZONEJ O KOSZTY ZBYCIA

Należy bronić poglądu (choć nie są wykluczone w tym względzie inne zapytrwania), że — dla potrzeb postępowania sanacyjnego — powinno się przyjąć wartość likwidacyjną netto (bez wartości podatku VAT) aktywa dłużnika obciążonego zastawem rejestrowym (art. 151 ust. 2 pr. restr.)²⁶, pomniejszoną jeszcze o koszty zbycia. Przemawia za tym wiele argumentów, choć z lektury art. 86 ust. 3, art. 151 ust. 2 i 2a, art. 284 ust. 2 pr. restr. może wylaniać się pewien zamęt pojęciowy. W wypadku tzw. sprzedaży wymuszonej, zbywca znajduje się w sytuacji, w której czas ekspozycji zbywanego aktywa na rynku jest zbyt krótki, aby uzyskać za nie cenę rynkową²⁷. Jeżeli dłużnik jest niewypłacalny, to jego składniki majątkowe nie mogą być na tyle długo eksponowane na rynku, aby uzyskać za nie cenę rynkową. Wartość likwidacyjna jest wartością rzeczywistą, jaka jest realnie możliwa do uzyskania w warunkach sprzedaży wymuszonej. „Pokrycie w przedmiocie zabezpieczenia” w rozumieniu art. 151 ust. 2 pr. restr. to wartość rzeczywiście możliwa do pozyskania za składnik majątkowy niewypłacalnego dłużnika, a nie wartość rynkowa jedynie potencjalnie możliwa do uzyskania. W przypadku zaspokojenia zastawnika zastawu rejestrowego w toku postępowania sanacyjnego na podstawie art. 323 pr. restr. nastąpi to według wartości likwidacyjnej przedmiotu zastawu rejestrowego, pomniejszonej o koszty zbycia. Z kolei za nieuzasadnione uznać należy różnicowanie zakresu prawa podmiotowego zastawnika w zależności od trybu zaspokojenia. Stosownie do art. 284 ust. 2 pr. restr., określającego elementy formalne wniosku sanacyjnego, w przypadku wierzytelności zabezpieczonych zastawniczo sumę, która może zostać objęta układem po wyrażeniu zgody przez wierzyciela, „oznacza się według tej części wierzytelności, która będzie prawdopodobnie zaspokojona z przedmiotu zabezpieczenia”. Podobnie w art. 86 ust. 3 pr. restr. w przypadku wierzytelności zabezpieczonych sumę, według której będzie obliczany głos wierzyciela w głosowaniu nad układem, oznacza się według tej części wierzytelności, która prawdopodobnie nie będzie zaspokojona z przedmiotu zabezpieczenia, chyba że wierzyciel wyraził zgodę na objęcie wierzytelności układem. Prawdopodobne zaspokojenie z przedmiotu zabezpieczenia odnosi się do ceny zbycia pomniejszonej o koszty zbycia. Przepis art. 140 ust. 3 pkt 2 lit. b i c pr. restr. wskazuje, że przy sporządzaniu testu prywatnego wierzyciela uwzględnia się perspektywę zaspoko-

²⁶ Zob. B. Groele (w:) *Prawo...*, *op. cit.*, s. 568.

²⁷ Pojęcie sprzedaży wymuszonej można wyjaśnić, posługując się Powszechnymi Krajowymi Zasadami Wyceny (tzw. PKZW), choć odnoszą się one do nieruchomości, które nie mogą być przedmiotem zastawu rejestrowego. Zgodnie z pkt 3.11 Krajowego Standardu Wyceny Podstawowego nr 2 tzw. wartość dla sprzedaży wymuszonej to „kwota pieniężna, którą można otrzymać z tytułu sprzedaży nieruchomości w okolicznościach, w których sprzedający znajduje się pod presją konieczności sprzedaży”.

kojenia wierzyciela publicznoprawnego w postępowaniu upadłościowym. Zaspokojenie wierzyciela z przedmiotu zabezpieczenia w postępowaniu upadłościowym następuje po odliczeniu kosztów zbycia (art. 345 pr. upad.). Regulacja ta potwierdza tezę, że istotne znaczenie ma wartość przedmiotu zabezpieczenia, jaka jest możliwa do uzyskania w warunkach sprzedaży wymuszonej.

3. SPIS WIERZYTELNOŚCI I JEGO ZNACZENIE W KONTEKŚCIE WIERZYTELNOŚCI ZABEZPIECZONEJ ZASTAWNICZO

Zgodnie z art. 76 ust. 1 pr. restr. spis wierzytelności obejmuje wierzytelności osobiste w stosunku do dłużnika powstałe przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Przy czym art. 86 ust. 1 pr. restr. stanowi, że w spisie wierzytelności odrębnie umieszcza się wierzytelności objęte układem z mocy prawa oraz wierzytelności objęte układem za zgodą wierzyciela. Niemniej spis wierzytelności powinien także obejmować wierzytelności zabezpieczone rzeczowo na składnikach mienia dłużnika. Spis wierzytelności ma charakter powszechny, skoro co do zasady obejmuje wszystkie wierzytelności wobec dłużnika, biorąc pod uwagę kryterium czasu ich powstania. Nie ma znaczenia, czy wierzycielem jest podmiot krajowy czy zagraniczny, gdyż każdy z nich ma możliwość uzyskania zabezpieczenia według prawa polskiego. Spis wierzytelności obejmuje przy tym tylko wierzytelności osobiste, tzn. takie, z tytułu których dłużnik odpowiada całym swoim majątkiem teraźniejszym i przyszłym. Wierzytelność osobista może być zabezpieczona rzeczowo i jako taka również podlega uwzględnieniu w spisie wierzytelności. *A contrario* nie umieszcza się w spisie wierzytelności o charakterze wyłącznie rzeczowym (np. gdy dłużnik w postępowaniu sanacyjnym swój składnik majątku obciążył celem zabezpieczenia cudzego długu). Wierzyciele rzeczowi, co do zasady, nie uczestniczą w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Spis obejmuje wierzytelności powstałe przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Decydujące znaczenie ma moment powstania wierzytelności. Oczywiście najczęstszym zdarzeniem rodzącym stosunek zobowiązaniowy będzie czynność prawna²⁸. Spis wierzytelności nie ma mocy prawotwórczej.

W myśl art. 76 ust. 2 pr. restr. umieszczenie wierzytelności zabezpieczonej zastawniczo w spisie wierzytelności określa sumę, z którą wierzyciel uczestniczy w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Regulacja ta ma kluczowe znaczenie. Spis wierzytelności pełni zatem określoną funkcję prawną: określa, czy dana osoba jest (a) wierzycielem dłużnika w postępowaniu restrukturyzacyjnym i (b) z jaką kwotą wierzytelności. Funkcją spisu wierzytelności jest również określenie, dla potrzeb

²⁸ Zob. np. Z. Banaszczyk (w:) *System prawa prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne — część ogólna*, pod red. M. Safjana, Warszawa 2007, s. 887 i n.

postępowania sanacyjnego, jaka część wierzytelności zabezpieczonej zastawniczo podlega, a jaka nie podlega układowi z uwagi na wartość przedmiotu zabezpieczenia zastawem rejestrowym. Wskazana tu funkcja prawna spisu wierzytelności nie ma charakteru wyłącznego (por. art. 107 pr. restr.). Z funkcją prawną spisu wierzytelności wiąże się jego funkcja informacyjna. Dalej wymienić należy funkcję egzekucyjną spisu wierzytelności. Zgodnie z art. 102 pr. restr. spis wierzytelności stanowi element tytułu egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi. Co ważne, zgodnie z art. 101 ust. 1 pr. restr. nieuwzględnienie wierzytelności w spisie wierzytelności nie stanowi przeszkody do jej dochodzenia we właściwym trybie. Spis wierzytelności nie tworzy zatem — charakterystycznej dla prawomocnych rozstrzygnięć w procesie cywilnym — powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*) ani powagi rzeczy ugodzonej (*res transacta*).

Zgodnie z art. 86 ust. 3 pr. restr. w przypadku wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo na składnikach mienia dłużnika sumę, według której będzie obliczany głos wierzyciela w głosowaniu nad układem, oznacza się według tej części wierzytelności, która prawdopodobnie nie będzie zaspokojona z przedmiotu zabezpieczenia, chyba że wierzyciel wyraził zgodę na objęcie wierzytelności układem. Przepis ten nie rodzi skutków materialnoprawnych.

W grę mogą wchodzić różne daty jako miarodajne dla ustalenia wartości przedmiotu zabezpieczenia dla celów spisu wierzytelności (np. data ustanowienia zabezpieczenia, data otwarcia postępowania, data prawomocności postanowienia o jego otwarciu, data ustalania spisu wierzytelności). Jak się wydaje, należałoby przyjąć, że w przypadku zauważalnych zmian w wartości przedmiotu zabezpieczenia należałoby brać pod rozwagę stan z daty ustalenia spisu wierzytelności²⁹. Ustalenie stanu wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym rozstrzyga o quasi-rozpoznawczym charakterze tego postępowania. W procedurze cywilnej, w postępowaniu rozpoznawczym, obowiązuje zasada przyjęcia stanu z daty orzekania (argument z analogii *iuris*). Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Można zatem postawić tezę, że w procedurze cywilnej dużą wagę przykładają się do powiązania treści rozstrzygnięcia z najbardziej aktualnym stanem rzeczy. Ponadto należy posłużyć się argumentem praktycznym: wartość przedmiotu zabezpieczenia z daty ustalenia spisu należności najbardziej odpowiada rzeczywistemu stanowi rzeczy.

W spisie wierzytelności w postępowaniu sanacyjnym uwzględnia się kwotę, która jest objęta układem i która wyznacza siłę głosu wierzyciela i odrębnie wartość całej wierzytelności³⁰. Autorem spisu wierzytelności w postępowaniu sanacyjnym (podmiotem odpowiedzialnym za jego powstanie i treść) jest zarządca (art. 84 pr. restr.). W myśl art. 320 pr. restr. zarządca sporządza i składa sędziemu-komisarzowi

²⁹ Podobnie B. Groele (w:) *Prawo...*, *op. cit.*, s. 567.

³⁰ A.J. Witosz (w:) *Prawo...*, *op. cit.*, s. 431.

spis wierzytelności w terminie 30 dni od dnia otwarcia postępowania sanacyjnego³¹. Zarządca przygotowuje spis wierzytelności na podstawie: po pierwsze, dokumentów dłużnika, tzn. ksiąg rachunkowych dłużnika i „innych dokumentów dłużnika”. Przez „inne dokumenty dłużnika” rozumieć należy dokumenty będące w posiadaniu dłużnika, których autorem niekoniecznie musi być dłużnik. Nie oznacza to jednak, że wartość przedmiotu zabezpieczenia wyznacza się według wartości księgowej. Po drugie, zarządca sporządza spis na podstawie rejestrów publicznych (np. rejestr zastawów rejestrowych). Procedura przygotowania spisu wierzycieli nie zna instytucji „zgłoszenia wierzytelności” przez wierzyciela obowiązującej w postępowaniu upadłościowym.

4. SPRZECIW I JEGO ZNACZENIE W KONTEKŚCIE WIERZYTELNOŚCI ZABEZPIECZONEJ ZASTAWNICZO

Sprzeciw przysługuje co do ujęcia wierzytelności w spisie, jak i co do pominięcia wierzytelności w spisie. Konstrukcja sprzeciwu w postępowaniu sanacyjnym jest istotna w kontekście braku instytucji zgłoszenia wierzytelności. Sprzeciw może wnieść uczestnik postępowania restrukturyzacyjnego. Innymi słowy legitymacja do wniesienia sprzeciwu przysługuje (a) wierzycielowi i — co do zasady — (b) dłużnikowi. Sprzeciw może wnieść także kurator dłużnika albo wierzyciela. Zasada powyższa wymaga pewnego uszczegółowienia. Po pierwsze, zgodnie z uchwałą składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r. (III CZP 88/13): „pokrzywdzenie orzeczeniem (*gravamen*) jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania tego środka”. Zasada powyższa ma odpowiednie zastosowanie do składania sprzeciwu do spisu wierzytelności. Otóż dłużnik może złożyć sprzeciw, o ile na przykład spis wierzytelności nie jest zgodny z jego oświadczeniem, zawyżono wartość przedmiotu zabezpieczenia. Z kolei wierzyciel, którego dotyczy zabezpieczenie, może złożyć sprzeciw, jeżeli na przykład zaniżono wartość przedmiotu zabezpieczenia. Po drugie, sprzeciw co do ujęcia wierzytelności w spisie może złożyć każdy z wierzycieli (obok dłużnika). Po trzecie, sprzeciw co do pominięcia wierzytelności w spisie może złożyć wierzyciel pominięty w spisie (obok dłużnika). Jak się wydaje, w ramach sprzeciwu może być kwestionowany sposób określenia wysokości wierzytelności podlegającej układowi z uwagi na przyjętą wartość przedmiotu zabezpieczenia³². Zgodnie z art. 96 pr. restr. po uprawomocnieniu się postanowienia uwzględniające-

³¹ Zgodnie z art. 321 ust. 1 pr. restr. sędzia-komisarz zwołuje zgromadzenie wierzycieli w celu głosowania nad układem niezwłocznie po zrealizowaniu całości lub części planu restrukturyzacyjnego przewidzianej do wykonania w toku postępowania sanacyjnego, nie później jednak niż przed upływem 12 miesięcy od dnia otwarcia postępowania sanacyjnego.

³² Podobnie A.J. Witosz (w:) *Prawo...*, *op. cit.*, s. 431.

go sprzeciw w spisie wierzytelności dokonuje się zmian w zakresie określonym w postanowieniu. W myśl art. 98 ust. 1 pr. restr. po upływie terminu do złożenia sprzeciwu, a w przypadku jego złożenia — po uprawomocnieniu się postanowienia w przedmiocie sprzeciwu, sędzia-komisarz zatwierdza spis wierzytelności. Zgodnie z ust. 3 art. 98 pr. restr. sędzia-komisarz zatwierdza spis wierzytelności w zakresie nieobjętym nierozpoznanymi prawomocnie sprzeciwami, jeżeli suma wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem, których dotyczą sprzeciwu prawomocnie nierozpoznane, nie przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem. W literaturze przedmiotu A.J. Witosz wyraził opinię, że „korekta podziału wierzytelności rzeczowej na części może być dokonana jedynie na skutek sprzeciwu wierzyciela”³³. Niemniej pogląd ten nie uwzględnia pełnego spectrum możliwych sytuacji. Wydaje się on zbyt rygorystyczny, w szczególności w kontekście charakteru prawnego spisu wierzytelności. Sprzeciw nie jest bowiem instrumentem służącym do korekty spisu wierzytelności w przypadku, gdy do zmiany wartości przedmiotu zabezpieczenia doszło po zatwierdzeniu spisu wierzytelności. Wątek ten zostanie rozwinięty w dalszej części niniejszego artykułu.

5. ZMIANY I UZUPEŁNIENIA W SPISIE WIERZYTELNOŚCI I ICH ZNACZENIE W KONTEKŚCIE WIERZYTELNOŚCI ZABEZPIECZONEJ ZASTAWNICZO

W kontekście możliwych zmian w wartości przedmiotu zabezpieczenia należy zwrócić uwagę, że dopuszczalne są zmiany i uzupełnienia w spisie wierzytelności w postępowaniu sanacyjnym. Po pierwsze, zgodnie z art. 99 pr. restr. sędzia-komisarz może z urzędu wykreślić wierzytelność ze spisu wierzytelności w przypadku stwierdzenia, że w spisie umieszczono wierzytelność, która w całości lub części nie istnieje albo przysługuje innej osobie niż wskazana w spisie jako wierzyciel. Przesłanki do wykreślenia wierzytelności *ex officio* są następujące: a) nieistnienie wierzytelności w całości lub w części³⁴; b) przysługiwanie wierzytelności innej osobie niż wskazana w spisie jako wierzyciel. W tym trybie — jak się wydaje — zasadniczo nie można jednak dokonać korekty wysokości wierzytelności podlegającej układowi wobec zmian wartości przedmiotu zabezpieczenia. Po drugie, sędzia-komisarz zmienia spis wierzytelności stosownie do przedstawionych mu prawomocnych orzeczeń (art. 101 ust. 2 zd. 1 pr. restr.), bowiem nieuwzględnienie wierzytelności

³³ *Ibidem*, s. 432.

³⁴ Wierzytelność przestaje istnieć np. w wyniku jej bezregresowej zapłaty przez współdłużnika solidarnego. Wierzytelność może nie istnieć wobec jej wygaśnięcia (np. jeżeli podlega prawu obcemu, które przewiduje taki skutek). Wierzytelność może nie istnieć wobec jej faktycznej zapłaty przed otwarciem postępowania restrukturyzacyjnego. W przypadku gdyby wierzytelność została zapłacona wbrew prawu po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, należałoby dochodzić jej zwrotu jako świadczenia nienależnego. W związku z tym wierzytelność taka nie powinna być wykreślana ze spisu wierzytelności.

w spisie wierzytelności nie stanowi przeszkody do jej dochodzenia we właściwym trybie (nie ma tu miejsca zakaz *ne bis in idem*). Teoretycznie, w tym trybie mogłoby dojść do korekty wysokości wierzytelności podlegającej układowi w zakresie wysokości kwoty zabezpieczenia. Po trzecie, zgodnie z art. 100 ust. 1 pr. restr. jeżeli po złożeniu spisu wierzytelności zostanie ujawniona wierzytelność, która nie została umieszczona w spisie, zarządca sporządza uzupełnienie spisu wierzytelności. W tym trybie nie można jednak dokonać korekty wysokości wierzytelności podlegającej układowi.

6. DROGA SĄDOWA DO DOCHODZENIA WIERZYTELNOŚCI NIEUWZGLĘDNIONYCH W SPISIE I JEJ ZNACZENIE W KONTEKŚCIE WIERZYTELNOŚCI ZABEZPIECZONEJ ZASTAWNICZO

Zgodnie z art. 101 ust. 1 pr. restr. nieuwzględnienie wierzytelności w spisie wierzytelności nie stanowi przeszkody do jej dochodzenia we właściwym trybie³⁵. Należy przyjąć, że chodzi tu o nieuwzględnienie wierzytelności w całości, jak i w części, co do niektórych jej parametrów — skali zabezpieczenia. Co więcej, zgodnie z art. 310 pr. restr. otwarcie postępowania sanacyjnego nie wyłącza możliwości wszczęcia przez wierzyciela postępowań sądowych (nie zachodzi zatem przejściowy brak drogi sądowej), administracyjnych, sądownoadministracyjnych i przed sądami polubownymi w celu dochodzenia wierzytelności podlegających umieszczeniu w spisie wierzytelności. Koszty postępowania obciążają wszczynającego postępowanie, jeżeli nie było przeszkód do umieszczenia wierzytelności w całości w spisie wierzytelności. Rozpoznanie wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym ma — jak już wspomniano o tym wcześniej — uproszczony charakter. Podporządkowane jest ono głównie celom postępowania restrukturyzacyjnego, które z kolei podlega zasadzie szybkości. Organem „quasi-rozpoznającym” wierzytelności jest zarządca. Interwencja organu sądowego ma miejsce w przypadku wniesienia sprzeciwu, który rozpoznaje sędzia-komisarz i w przypadku wniesienia zażalenia sąd restrukturyzacyjny. Postępowanie pomiędzy pozostającymi w sporze co do wierzytelności jest kontradyktoryjne w bardzo ograniczonym stopniu. W konsekwencji rozpoznanie wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym, o czym też już była mowa, nie stwarza ani powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*), ani powagi rzeczy ugodzonej (*res transacta*). Brak uwzględnienia wierzytelności w spisie nie tamuje możliwości jej dochodzenia we właściwym trybie

³⁵ Prawo polskie jest w tym względzie bardzo liberalne. Por. R. Adamus: *Wygaśnięcie roszczenia jako następstwo braku zgłoszenia wierzytelności w słowackim prawie restrukturyzacyjnym*, *Opolskie Studia Administracyjno-Prawne* 2019, nr XVII/2, s. 9–32; R. Adamus: *Skutki tzw. postępowania incydentalnego w słowackim prawie restrukturyzacyjnym*, *Opolskie Studia Administracyjno-Prawne* 2019, nr XVII/2, s. 33–54.

poza postępowaniem restrukturyzacyjnym. To samo dotyczy nieuwzględnienia wszystkich „parametrów” wierzytelności. Należy pamiętać, że — co do zasady — układ wiąże wszystkich wierzycieli, których wierzytelności według ustawy objęte są układem, choćby nie zostały umieszczone w spisie wierzytelności (art. 164 ust. 1 pr. restr.). Jeżeli spór zostałby rozstrzygnięty w czasie trwania postępowania restrukturyzacyjnego, sędzia-komisarz zmienia spis wierzytelności stosownie do przedstawionych mu prawomocnych orzeczeń. Zgodnie z art. 102 ust. 3 pr. restr. dłużnik może żądać ustalenia, że wierzytelność objęta zatwierdzonym spisem wierzytelności nie istnieje albo istnieje w mniejszym zakresie, jeżeli złożył sprzeciw w postępowaniu restrukturyzacyjnym i co do wierzytelności nie zapadło prawomocne orzeczenie sądowe. Jak się zatem wydaje, możliwe jest ustalenie wysokości wierzytelności podlegającej układowi także poza postępowaniem restrukturyzacyjnym przy dopełnieniu wskazanych tu warunków. Opisany tu problem został dostrzeżony przez doktrynę. Zdaniem A.J. Witosza: „podział sumy wierzytelności jest wiążący dla potrzeb określenia siły głosu wierzyciela w toku postępowania. Nie ma natomiast znaczenia materialnego. Oznacza to, że w sytuacji, gdy ustalona wartość przedmiotu zabezpieczenia okaże się niedoszacowana, większa część wierzytelności [...] nie będzie zrestrukturyzowana. Jeżeli wartość była przeszacowana, układ obejmie swymi skutkami daną wierzytelność w większym stopniu, niż było to przewidywane”³⁶. Podobne zapatrywanie wyraził również A. Jakubecki³⁷. Można postawić tezę, że tak naprawdę spis wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym funkcjonuje w oparciu o konsensus strony wierzycielskiej i dłużniczej. W przypadku pojawienia się sporu co do treści spisu wierzytelności otwarta jest droga sądowa na zasadach ogólnych.

Ujęcie danej wierzytelności w spisie wierzytelności sporządzonym w toku postępowania sanacyjnego i zatwierdzonym prawomocnym postanowieniem sędziego-komisarza określa zakres uczestnictwa wierzytelności w układzie przy uwzględnieniu art. 151 ust. 2 pr. restr.

IV. SPOSOBY ZASPOKOJENIA ZASTAWNIKA ZASTAWU REJESTROWEGO W POSTĘPOWANIU SANACYJNYM ZASTAWCY

Zaspokojenie zastawnika zastawu rejestrowego w związku z postępowaniem sanacyjnym zastawcy może przybrać bardzo różną postać. Wszystkie te tryby są istotne z punktu widzenia formułowania wniosków końcowych.

³⁶ A.J. Witosz (w:) *Prawo...*, *op. cit.*, s. 432.

³⁷ A. Jakubecki (w:) *System prawa handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, pod red. A. Hrycaj, A. Jakubeckiego, A. Witosza, wyd. 2, Warszawa 2020, s. 363–364.

1. ZASPOKOJENIE ZASTAWNIKA W NASTĘPSTWIE LIKWIDACJI PRZEZ ZARZĄDCĘ PRZEDMIOTU ZASTAWU REJESTROWEGO

Po pierwsze, wskazać należy na zaspokojenie zastawnika w postępowaniu sanacyjnym zastawcy w przypadku likwidacji ze skutkiem egzekucyjnym przedmiotu zabezpieczenia. Zgodnie z art. 323 ust. 1 pr. restr. składniki mienia należące do dłużnika i wchodzące w skład masy sanacyjnej mogą zostać zbyte przez zarządcę, za zgodą sędziego-komisarza, który określa warunki ich zbycia. Nie dotyczy to jednak zbycia składników mienia w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, gdy nie przekracza zakresu zwykłego zarządu (art. 323 ust. 5 pr. restr.). Sprzedaż wywołuje skutki, jak sprzedaż dokonana przez syndyka w postępowaniu upadłościowym, a zatem skutki sprzedaży egzekucyjnej (art. 323 ust. 3 pr. restr.). W takim przypadku zarządca sporządza odrębny plan podziału sum uzyskanych ze sprzedaży rzeczy, wierzytelności i praw obciążonych zastawem rejestrowym, zgodnie z przepisami prawa upadłościowego (art. 323 ust. 4 pr. restr.). W tym wariantcie kwestia podlegania zaspokajanej wierzytelności (lub jej części) układowi jest bezprzedmiotowa, bowiem do zaspokojenia wierzyciela dochodzi przed przyjęciem i zatwierdzeniem układu. Zarządca z urzędu uwzględnia wierzytelność zastawnika w odrębnym planie podziału. Zastawnik nie jest w tym wypadku zaspokajany w drodze wykonania układu.

2. ZASPOKOJENIE ZASTAWNIKA W DRODZE WYKONANIA PRZEZ ZARZĄDCĘ ZOBOWIĄZANIA ZASTAWCY NIEOBJĘTEGO USTAWOWYM MORATORIUM

Po drugie, wskazać należy na zaspokojenie zastawnika w postępowaniu sanacyjnym zastawcy w przypadku teoretycznie możliwego braku objęcia układem wierzytelności zabezpieczonej zastawniczo (zob. art. 151 ust. 2a pr. restr.). Jeżeli wierzytelność zastawnika zastawu rejestrowego zachowa swój status pozaukładowy, to zaspokojenie wierzyciela w postępowaniu sanacyjnym następuje poza ramami układu, w ramach — jak to można określić — bieżących płatności³⁸. Innymi słowy, pełne zaspokojenie zastawnika może nastąpić w czasie trwania postępowania sanacyjnego, pomimo że propozycje układowe nie zakładały pełnego zaspokojenia. Dłużnikowi nie opłaca się zatem formułowanie propozycji układowych nieprzewidujących pełnego zaspokojenia wierzyciela zabezpieczonego zastawniczo.

³⁸ Niemniej w przypadku zamiaru likwidacji przez zarządcę przedmiotu zastawu rejestrowego w trybie art. 323 pr. restr. przyjąć należy, że może się on powstrzymać z realizacją bieżących płatności na rzecz zastawnika do czasu wykonania odrębnego planu podziału.

Zasada wykonywania umów (*pacta sunt servanta*) należy do podwalin prawa cywilnego opartego jeszcze na tradycji prawa rzymskiego³⁹. Obowiązek wykonania zobowiązania wynika wprost z art. 353 k.c. Zabezpieczenie rzeczowe ma ten skutek, że chroni wierzyciela przed objęciem go moratorium na wykonywanie zobowiązań. Zawieszenie obowiązku wykonywania zobowiązań na mocy ustawy jest wyjątkiem od zasady. Co to oznacza w praktyce? Po pierwsze, moratorium ustawowe pozwalające na legalne (zgodne z prawem) zaprzestanie wykonywania zobowiązań musi opierać się na wyraźnej normie prawnej. Nie ma natomiast normy prawnej zawieszającej obowiązek zaspokojenia wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym, a nie objętej układem. Po drugie, nie jest dopuszczalna wykładnia rozszerzająca (*exceptiones non sunt extandae*). Zgodnie z art. 252 ust. 1 w zw. z art. 297 pr. restr. od dnia otwarcia postępowania sanacyjnego do dnia jego zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania sanacyjnego niedopuszczalne jest spełnianie przez zarządcę świadczeń wynikających z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem. Innymi słowy wierzytelność zabezpieczona zastawniczo, o ile w danym przypadku nie jest objęta układem, podlega zaspokojeniu przez zarządcę mimo otwarcia w stosunku do zastawcy postępowania sanacyjnego⁴⁰.

Wierzytelność zabezpieczona zastawem rejestrowym, znajdująca pokrycie w przedmiocie zabezpieczenia, nieobjęta układem może i powinna być zaspokajana przez zarządcę w czasie trwania postępowania sanacyjnego⁴¹. Z treści art. 326 ust. 2 pr. restr. wynika wniosek, że zobowiązania pozaukładowe dłużnika powinny być regulowane przez zarządcę pod rygorem umorzenia postępowania⁴². Nieregulowanie pieniężnego zobowiązania pozaukładowego prowadzi do obciążenia dłużnika odsetkami.

3. INNE FORMY ZASPOKOJENIA ZASTAWNIKA

Jeżeli w toku postępowania sanacyjnego wierzytelność zabezpieczona zastawniczo podlega dobrowolnemu zaspokojeniu (w przypadku gdy nie jest objęta ukła-

³⁹ P. Machnikowski (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 108; P. Machnikowski (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. E. Gniewka, wyd. 4, Warszawa 2011, s. 531 i n.; W. Czachórski: *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 1994, s. 31; A. Klein: *Elementy zobowiązaniowego stosunku prawnego*, Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 25, Prawo XIV, Wrocław 1980, s. 44.

⁴⁰ Zasadności powyższej tezy nie deprecjonuje treść art. 8 ust. 2 pr. restr., zgodnie z którym sąd odmawia otwarcia postępowania sanacyjnego również, jeżeli nie została uprawdopodobniona zdolność dłużnika do bieżącego zaspokojania kosztów postępowania i zobowiązań powstałych po jego otwarciu. Przepis ten nie wprowadza moratorium na wykonywanie zobowiązań pozaukładowych powstałych przed otwarciem postępowania sanacyjnego.

⁴¹ B. Sierakowski: *Pozycja wierzyciela rzeczowego w postępowaniu sanacyjnym — wybrane zagadnienia*, Monitor Prawa Handlowego 2017, nr 4, s. 30.

⁴² Por. R. Adamus, D. Chrapoński: *Problem nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu po ogłoszeniu upadłości dłużnika*, Mon. Pr. Bank. 2014, nr 6, s. 73 i n.

dem), to nasuwa się wniosek, że wierzyciel-zastawnik może co do zasady korzystać z innych form zaspokojenia, a w tym z klauzuli przejęcia przedmiotu zastawu⁴³.

Po trzecie, istnieje zatem możliwość uzyskania zaspokojenia przez zastawnika bezpośrednio z przedmiotu zastawu rejestrowego. Zastawnik, o ile jego wierzytelność nie jest objęta układem, może w toku postępowania sanacyjnego co do zasady korzystać z klauzuli przejęcia na własność przedmiotu zastawu rejestrowego⁴⁴.

Kompetencja zastawnika do przejęcia na własność przedmiotu zastawu rejestrowego, a zatem prawo podmiotowe, może zostać wyłączona albo ograniczona tylko przez wyraźny przepis prawa, a brak jest takiej regulacji normatywnej w przepisach o postępowaniu sanacyjnym. W literaturze przedmiotu B. Sierakowski trafnie zauważa, że „przypadki, w których wierzyciel napotyka ograniczenia w możliwości zaspokojenia swoich wymagalnych roszczeń wbrew woli dłużnika, zostały uregulowane w ustawie i nie powinny być interpretowane rozszerzająco”⁴⁵. Nie istnieje racja przemawiająca za wyłączeniem klauzuli przejęcia przedmiotu zastawu na własność.

Jeżeli w toku postępowania upadłościowego zastawcy (które z zasady bardziej ogranicza uprawnienia indywidualne wierzycieli niż postępowanie sanacyjne) wierzyciel-zastawnik może przejąć przedmiot zastawu na własność, to należy przyjąć, że zachowuje on taką kompetencję w toku postępowania sanacyjnego prowadzonego wobec zastawcy. Wierzytelność zabezpieczona zastawem rejestrowym (o ile zastawnik nie podda swojej wierzytelności układowi) może być zaspokajana przez zarządcę w czasie trwania postępowania sanacyjnego⁴⁶. Przepis art. 312 ust. 4 pr. restr. wskazuje, że skierowanie egzekucji do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej jest niedopuszczalne po dniu otwarcia postępowania sanacyjnego. Niemniej nie podlega on wykładni rozszerzającej i nie rozciąga się on na przejęcie na własność przedmiotu zastawu rejestrowego⁴⁷. Analogicznie w postępowaniu upadłościowym nie prowadzi się egzekucji z masy upadłości, ale możliwe jest przejęcie przedmiotu zastawu rejestrowego na własność.

W piśmiennictwie słusznie wskazano, że przepisy o zastawie rejestrowym nie przewidują, aby do pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia zastawnika stosować odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym⁴⁸.

Klauzula samodzielnego zaspokojenia się zastawnika nie podlega wyeliminowaniu *in genere* poprzez treść art. 248 pr. restr. w zw. z art. 297 pr. restr. Podobną

⁴³ Zob. np. B. Sierakowski: *Pozycja wierzyciela rzeczowego w postępowaniu sanacyjnym — wybrane zagadnienia*, Monitor Prawa Handlowego 2017, nr 4, s. 30.

⁴⁴ R. Adamus: *Dopuszczalność przejęcia przedmiotu zastawu rejestrowego na własność w toku postępowania sanacyjnego prowadzonego wobec zastawcy*, PPH 2019, nr 4, s. 48–53; A. Pukszt: *Zaspokojenie zastawnika w drodze przejęcia na własność przedmiotu zastawu rejestrowego*, Rejent 1999, nr 6–7, s. 111 i n.; A. Roman: *Umowa o przepadek na tle ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów*, Rejent 1998, nr 9, s. 88 i n.

⁴⁵ B. Sierakowski: *Pozycja wierzyciela rzeczowego...*, *op. cit.*, s. 30.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*.

regulację prawną zawiera art. 84 ust. 1 pr. upad., a mimo to ustawodawca przewiduje możliwość zaspokojenia zastawnika w postępowaniu upadłościowym przez przejęcie przedmiotu zastawu rejestrowego. Przejęcie przez zastawnika przedmiotu zastawu rejestrowego nie może być potraktowane jako nieprzewidziane przez ustawę wyłączenie wierzytelności, rzeczy lub prawa z masy sanacyjnej. Jak się wydaje, zaspokojenie zastawnika w postępowaniu sanacyjnym przez przejęcie na własność przedmiotu zastawu rejestrowego może nastąpić bez względu na skutki, jakie będzie to miało dla biegu postępowania sanacyjnego. Zastawnik — przy przejmowaniu przedmiotu zastawu rejestrowego na własność — nie jest związany ani wartością przedmiotu zabezpieczenia wynikającą ze spisu inwentarza, ani ze spisu wierzytelności, ani wartością na dzień otwarcia postępowania sanacyjnego. Miarodajna będzie wartość przedmiotu zabezpieczenia z dnia przejęcia.

PODSUMOWANIE

Zastawnik zastawu rejestrowego, po zmianach z mocą obowiązującą od 1 grudnia 2021 r., w sytuacji gdy wierzytelność zastawnika znajduje pełne pokrycie w przedmiocie zabezpieczenia, ale z uwagi na okoliczności, o których mowa w art. 151 ust. 2a pr. restr., nie podlega układowi, może żądać od zarządcy masy sanacyjnej zapłaty pełnej kwoty wierzytelności uznanej w spisie wierzytelności. Zastawnik zastawu rejestrowego nie może jednak w toku postępowania sanacyjnego prowadzić egzekucji ani z przedmiotu zastawu rejestrowego, ani z jakichkolwiek składników majątku dłużnika.

Wysokość wierzytelności nieobjętej układem, a zabezpieczonej zastawem rejestrowym dla celów uregulowania przez zarządcę zobowiązania pozaukładowego wobec wierzyciela, wyznacza co do zasady wartość nominalna wierzytelności uznanej na spisie wierzytelności. Jeżeli nominalna wartość wierzytelności jest niższa niż wartość przedmiotu zabezpieczenia, to należałoby stosować następujący paradygmat postępowania. Po pierwsze, zarządca masy sanacyjnej jest co do zasady związany treścią spisu wierzytelności zatwierdzonego przez sędziego-komisarza, niemniej nie ma on atrybutu *res iudicata*, a zatem nie jest on ostateczny. Po drugie, w przypadku zauważalnych fluktuacji wartości przedmiotu zabezpieczenia nie powinno brać się pod uwagę wartości przedmiotu zastawu rejestrowego na dzień otwarcia postępowania sanacyjnego, ale na dzień sporządzenia spisu wierzytelności. Po trzecie, jeżeli na dzień dokonywania zapłaty doszło do kolejnej zmiany wartości przedmiotu zabezpieczenia, zarządca może zażądać wykazania przez wierzyciela okoliczności uzasadniających zmianę. Spis wierzytelności nie ma, jak wskazano wcześniej, charakteru ostatecznego rozstrzygnięcia. Okoliczności te mogą zostać wykazane w drodze procesu cywilnego prowadzonego na zasadach ogólnych, jak również w drodze pozasądowej. Analogicznie zarządca może powołać się względem

wierzyciela na zmniejszenie wartości przedmiotu zabezpieczenia względem treści spisu wierzytelności.

Zarządca jest związany treścią spisu wierzytelności zatwierdzonego w toku postępowania restrukturyzacyjnego prawomocnym postanowieniem sędziego-komisarza, w zakresie, w jakim spis określa sumę, według której będzie obliczany głos wierzyciela w głosowaniu nad układem tylko i wyłącznie w aspekcie proceduralnym, ograniczonym do aktu głosowania. Ustalenie co do siły głosu nie ma skutków materialnoprawnych, co oznacza, że możliwe jest kwestionowanie wartości przedmiotu zabezpieczenia ustalonego w spisie wierzytelności.

Uzasadnienie prawne powyższego zapatrywania można przedstawić następująco. Po pierwsze, odpowiedzialność rzeczowa ze swej istoty odnosi się do wartości rzeczy (prawa), na której zabezpieczenie zostało ustanowione. Skoro dłużnik odpowiada z danej rzeczy (prawa) w taki sposób, że zabezpieczony rzeczowo posiada pierwszeństwo zaspokojenia przed wierzycielami osobistymi dłużnika, niedopuszczalne byłoby uniezależnienie szczególnego statusu zabezpieczonego wierzyciela od wartości przedmiotu zabezpieczenia zarówno *in minus*, jak i *in plus* (podstawą prawną są tu przepisy prawa materialnego o istocie odpowiedzialności rzeczowej). Po drugie, z fundamentalnej dla prawa o niewypłacalności (jako postępowania zbiorowego) zasady *pari passu* wynika obowiązek równego traktowania wierzycieli. W konsekwencji zarówno uszczuplenie praw wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo, jak i praw wierzycieli niezabezpieczonych — poprzez niezgodne z rzeczywistością ustalenie wartości przedmiotu zabezpieczenia — należałoby traktować jak naruszenie tej zasady. Po trzecie, zakres odpowiedzialności rzeczowej jest instytucją prawa materialnego. W konsekwencji wykładnia przepisów proceduralnych nie może prowadzić do zmian w istocie odpowiedzialności rzeczowej (unieależnienie statusu wierzytelności od wartości przedmiotu zabezpieczenia). Po czwarte, prawo upadłościowe i prawo restrukturyzacyjne nie wprowadzają modyfikacji dla istoty zabezpieczenia rzeczowego. Po piąte, prawo cywilne — poprzez szereg swoich instytucji — pozwala na rozróżnienie stanu *in obligatione* i stanu *in solutione*. Analogicznie w przypadku realizacji odpowiedzialności rzeczowej znaczenie ma wartość przedmiotu zabezpieczenia *in solutione*. Po szóste, spis wierzytelności nie tworzy rozstrzygnięcia o walorze powagi rzeczy osądzonej (art. 102 pr. restr.) i jego trwałość jest oparta na konsensusie strony wierzycielskiej i strony dłużniczej. Spis wierzytelności nie potwierdza treści stosunków prawnych w sposób ostateczny. W konsekwencji w przypadku zmniejszenia się wartości przedmiotu zabezpieczenia względem stanu ustalonego w spisie wierzytelności zarządca masy sanacyjnej powinien brać pod rozwagę wartość przedmiotu zabezpieczenia z daty spełnienia świadczenia.

BIBLIOGRAFIA

- Adamus R.: *Dług równoległy a dług układowy*, Mon. Pr. Bank. 2015, nr 9.
- Adamus R.: *Wierzytelności zabezpieczone rzeczowo w postępowaniu restrukturyzacyjnym*, Doradca Restrukturyzacyjny 2016, nr 1.
- Adamus R.: *Blokada autonomiczna na płaszczyźnie upadłości i restrukturyzacji*, Mon. Pr. Bank. 2018, nr 9.
- Adamus R.: *Wierzytelności zabezpieczone hipoteką w upadłości deweloperskiej*, Mon. Pr. Bank. 2013, nr 12.
- Adamus R.: *Wierzytelności zabezpieczone rzeczowo w upadłości układowej*, Rejent 2009, nr 11.
- Adamus R.: *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 18 października 2012r., V CSK 405/II*, Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały. Studies in Law: Research and Materials 2014, nr 1, s. 145–153.
- Adamus R.: *Wygaśnięcie roszczenia jako następstwo braku zgłoszenia wierzytelności w słowackim prawie restrukturyzacyjnym*, Opolskie Studia Administracyjno-Prawne 2019, nr XVII/2.
- Adamus R.: *Skutki tzw. postępowania incydentalnego w słowackim prawie restrukturyzacyjnym*, Opolskie Studia Administracyjno-Prawne 2019, nr XVII/2.
- Adamus R.: *Układ częściowy a problem głosowania w grupach*, Doradca Restrukturyzacyjny 2018, nr 1.
- Adamus R.: *Dopuszczalność podziału wierzyteli na kategorie interesów w układzie częściowym*, PPH 2018, nr 2.
- Adamus R.: *Partial arrangement in the Polish Reorganization Law*, Gaps in Russian Legislation, Moscow 2018, nr 6.
- Adamus R.: *Importance of payment morality in the Polish bankruptcy law*, Journal of Business Law and Ethics, New York, December 2019, Vol. 7, No. 1&2.
- Adamus R.: *Upadłość a hipoteka na mieniu upadłego*, Warszawa 2010.
- Adamus R.: *Zaspokojenie wierzyciela rzeczowego w upadłości konsumenckiej*, PPH 2015, nr 2.
- Adamus R.: *Bankruptcy and Restructuring Law in Poland*, Societas et Iurisprudentia 2019, vol. VII, issue 2.
- Adamus R.: *Likwidacja masy upadłości*, Warszawa 2016.
- Adamus R.: *Dopuszczalność przejęcia przedmiotu zastawu rejestrowego na własność w toku postępowania sanacyjnego prowadzonego wobec zastawcy*, PPH 2019, nr 4.
- Adamus R.: *Układ częściowy obejmujący wierzytelności zabezpieczone rzeczowo a zawieszenie egzekucji z mocy prawa*, Monitor Prawniczy 2018, nr 2.
- Adamus R., Chrapoński D.: *Problem nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu po ogłoszeniu upadłości dłużnika*, Mon. Pr. Bank. 2014, nr 6.

- Arnold Sz.: *Prawo o postępowaniu układowem wraz z przepisami związkowymi z uwzględnieniem motywów Komisji Kodyfikacyjnej*, Kraków 1936.
- Bartosiewicz P.: *Odpowiedzialność odszkodowawcza banku za wadliwe wypowiedzenie umowy kredytu udzielonego przedsiębiorcy*, Warszawa 2017.
- Czachórski W.: *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 1994.
- Groele B. (w.): *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz* pod red. A. Hrycaj, P. Filipiaka, Warszawa 2016.
- Gurgul S.: *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Legislative Guide on Insolvency Law*, New York 2005.
- Jakowlew A.: *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Jakubecki A.: *Zaspokojenie wierzyciela rzeczowego po ogłoszeniu upadłości dłużnika w świetle nowelizacji prawa upadłościowego*, PS 1998, nr 1.
- Janda P.: *Status osoby trzeciej w postępowaniu upadłościowym*, PS 2005, nr 3.
- Leśniak M.: *Zaspokojenie wierzytelności zabezpieczonych prawem zastawu w sytuacji upadłości zastawcy*, Rejent 1998, nr 5.
- Klein A.: *Elementy zobowiązaniowego stosunku prawnego*, Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 25, Prawo XIV, Wrocław 1980.
- Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. E. Gniewka, wyd. 4, Warszawa 2011.
- Malmuk-Cieplak A. (w.): *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz* pod red. A. Torbusa, A. Witosza, A.J. Witosza, Warszawa 2016.
- Merczyński B., Murawska M.: *Objęcie układem zabezpieczonej rzeczowo wierzytelności kredytowej bez zgody banku — uwagi na tle projektu Prawa restrukturyzacyjnego*, Mon. Pr. Bank. 2015, nr 5.
- Mucha J.: *Zaspokojenie zastawnika zastawu rejestrowego w wypadku ogłoszenia upadłości zastawcy*, PS 2005, nr 11–12.
- Mucha J.: *Udział zastawnika zastawu rejestrowego w postępowaniu upadłościowym prowadzonym przeciwko zastawcy*, PS 2006, nr 4.
- Pałys J.: *Wierzyciele rzeczowi w postępowaniu upadłościowym dłużnika*, PS 1999, nr 2.
- Pukszto A.: *Zaspokojenie zastawnika w drodze przejęcia na własność przedmiotu zastawu rejestrowego*, Rejent 1999, nr 6–7.
- Radwański Z., Olejniczak A.: *Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2008.
- Roman A.: *Umowa o przepadek na tle ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów*, Rejent 1998, nr 9.
- Sierakowski B.: *Pozycja wierzyciela rzeczowego w postępowaniu sanacyjnym — wybrane zagadnienia*, Monitor Prawa Handlowego 2017, nr 4.
- System prawa handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, pod red. A. Hrycaj, A. Jakubeckiego, A. Witosza, Warszawa 2020.
- System prawa prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne — część ogólna*, pod red. M. Safjana, Warszawa 2007.

System prawa prywatnego, t. 5, Prawo zobowiązań — część ogólna, pod red. E. Łętowskiej, Warszawa 2006.

Szczurowski T.: *Wpływ ogłoszenia upadłości na byt prawny zabezpieczeń wierzytelności*, cz. III., *Monitor Prawniczy* 2011, nr 5.

Świeboda Z.: *Pierwszeństwo zaspokojenia z masy upadłości wierzytelności zabezpieczonych zastawem lub hipoteką*, *PS* 1993, nr 9.

Wiśniewski T.: *Postępowanie upadłościowe a zaspokojenie wierzytelności zabezpieczonych prawami zastawu*, *PPH* 1993, nr 10.

Zalewski C.: *Układ częściowy*, *Doradca Restrukturyzacyjny* 2017, nr 4.

Słowa kluczowe: zastawnik, zastaw rejestrowy, restrukturyzacja, postępowanie sanacyjne.

RAFAŁ ADAMUS

COMPETENCES OF A PLEDGEE OF THE REGISTERED PLEDGE IN SANATION PROCEDURE OF THE PLEDGOR

S u m m a r y

The study is devoted to the issue of a legal position of a pledgee of a registered pledge in sanation proceedings. Both registered pledge and sanation proceedings are hybrid institutions. Against this background, a number of interesting legal issues arise. The study discusses the status of the debt secured by a registered pledge in sanation proceedings. The procedural role of the inventory and the claim list was indicated. Subsequently, ways of satisfying the pledgee are presented. The article refers to several issues not regulated by the legislator. First of all, it indicates according to which assumptions the valuation of the collateral should be prepared: whether at liquidation value or at normal market value. Secondly, it was indicated on what day the value of the collateral should be determined. Thirdly, it describes how to proceed in a situation where, during the restructuring procedure, the subject of collateral has degraded (or significantly changed in value).

Keywords: pledgee, registered pledge, restructuring, sanation procedure.

